

Stanisław Gręś

Maryja i Kościół : perspektywa pneumatologiczna

Salvatoris Mater 4/2, 89-101

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z braku wyraźnych danych w Piśmie świętym na temat roli i funkcji Maryi w Kościele czy też Jej relacji do Ducha Świętego, niektórzy teologowie starali się zająć tym zagadnieniem w oparciu o własne poglądy teologiczne oraz uwzględniając dokumenty soborowe. Na badania te wpłynęły poglądy protestanckie, które sugerowały, że Maryja w Kościele katolickim przyjęła rolę i zajęła miejsce Ducha Świętego¹.

Teologowie katoliccy, widząc brak oparcia w Biblii, w początkowych swych badaniach przyznawali częściowo rację poglądom protestanckim.

1. Protestancka ocena miejsca Maryi w Kościele katolickim

Pierwszym teologiem katolickim, który podjął protestancki zarzut jakoby Maryja zajęła w Kościele katolickim miejsce Ducha Świętego, był H. Mühlen. Chcąc rozwiązać ten problem, podjął badania w kontekście jedności osobowej Maryi z Duchem Świętym² oraz związku Maryi z Duchem³.

H. Mühlen jest przekonany, że miejsce Maryi w Kościele może być poprawnie określone tylko wówczas, gdy wyjaśni się najpierw w sposób pełny i dogłębny, jak to tylko możliwe, funkcję Ducha Chrystusowego w mistycznym organizmie Chrystusowym. Jeśli się tego nie uczyni, popada się w niebezpieczeństwo zastąpienia Ducha Świętego przez Maryję⁴. Niemiecki teolog

Ks. Stanisław Gręś

Maryja i Kościół. Perspektywa pneumatologiczna

SALVATORIS MATER
4(2002) nr 2, 89-101

¹ Szerzej na ten temat: ST. GRĘŚ, *Relacja: „Duch Święty - Maryja” we współczesnej teologii katolickiej (1965-2000)*, Niepokalanów 2001, 12-51 (rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem ks. prof. dra hab. L. Baltera).

² Por. H. MÜHLEN, *Christus als Urbild der Kirche und der methodische Ansatz für die Frage nach der Stellung Marians in der Kirche*, w: *Maria et Ecclesia. Acta Congressus Mariologici Mariani in Civitate Lourdes Anno 1958 celebrati*, t. 3, Romae 1959, 569-610.

³ Por. TENZE, *Das Pneuma Jesu und die Zeit. Zur Théologie des Amtes, „Catholica”* 17(1963) 249-276; TENZE, *Der Heilige Geist als Person. Beitrag zur Frage nach der dem Heiligen eigentümlichen Funktion in der Trinität, bei der Inkarnation und im Gnadenbund*, Münster 1963; TENZE, *Una mystica persona. Eine Person in vielen Personen*, Paderborn 1964¹.

⁴ Por. TENZE, *Una mystica persona. Die Kirche als das Mysterium der Identität des heiligen Geistes in Christus und den Christen; eine Person in vielen Personen*, Paderborn 1967², § 11. 70.

widzi rozwiązanie problemu przez rozwinięcie nauki dogmatycznej o Duchu Świętym i Jego współdziałaniu w zbawczym dziele Jezusa⁵.

W ślad za H. Mühlenem problem zastąpienia Ducha Świętego przez Maryję dostrzega R. Laurentin. Francuski mariolog widzi przyczynę takiego stanu rzeczy w kryzysie mariologii, dlatego też poświęca osobny artykuł⁶ temu zagadnieniu. Kryzys ten nastąpił na skutek braku pneumatologicznego spojrzenia na Maryję⁷, toteż autor sugeruje, by ściślej związać mariologię z pneumatologią oraz przywrócić właściwe miejsce Duchowi Świętemu w życiu Kościoła. Uzależnia też przyszłość mariologii od odpowiednich studiów o Maryi w wymiarze antropologicznym i pneumatologicznym, które zostały już w pewnej mierze zasugerowane przez Konstytucję dogmatyczną o Kościele *Lumen gentium*, mówiącą o Maryi w odniesieniu do Ewy i Kościoła jako o eschatologicznej Córce Syjońskiej⁸.

G. Philips, podobnie jak R. Laurentin lub H. Mühlen, dostrzegł posoborowy kryzys w mariologii⁹, jednak dostrzega go nie w braku uwzględnienia elementu pneumatologicznego w mariologii, lecz w nieuzasadnionym teologicznie mariocentryzmie prowadzącym niekiedy aż do mariolatrii. Natomiast G. Philips proponuje rozwiązanie problemu, nie sięgając bezpośrednio do nurtu odnowy charyzmatycznej, lecz ogranicza się do ukazania Maryi jako ikony Kościoła w Duchu Świętym.

Kolejnym teologiem katolickim, który odpiera zarzut protestantki, że Maryja zajęła w Kościele katolickim miejsce Ducha Świętego, był kard. L. J. Suenens. Mając na uwadze negatywną postawę protestantów w odniesieniu do Maryi, pragnie określić precyzyjnie Jej miejsce w Kościele. Zdaniem autora właściwe miejsce Maryi w Kościele dostrzeże się wtedy, gdy spojrzy się na Nią w perspektywie Ducha Świętego. Wówczas ukaże się Ona jako Ta jedyna osoba, którą Duch Święty przeobficie wyposażył w swoją łaskę: jako pierwsza chrześcijanka i pierwsza charyzmatyczka¹⁰.

⁵ Por. TENŻE, *Neuorientierung und Krise der Mariologie in den Aussagen des Vaticanum II*, „Catholica” 20(1966) 19-53.

⁶ R. LAURENTIN, *Crise et avenir de la Mariologie*, „Ephemerides Mariologicae” 20(1970) 53-62.

⁷ Por. TAMŻE, 53 nn.

⁸ Por. TAMŻE, 58 n. Por. też LG 53, 55 n, 63, 65.

⁹ Por. G. PHILIPS, *Mariologie et theologie postconciliaires*, „Ephemerides Mariologicae” 20(1970) 23-29.

¹⁰ Por. L.J. SUENENS, *Une nouvelle Pentecôte?*, Paris 1974, 230.

2. Maryja - pierwsza charyzmatyczka w Kościele

Maryja jako pierwsza otrzymała dary Ducha Świętego, była otwarta na Jego działanie i kierownictwo oraz realizowała wszystkie natchnienia w ścisłej łączności z Nim. Dlatego w tym sensie Maryję nazywamy pierwszą charyzmatyczką.

Służba Maryi w Kościele i dla Kościoła rozpoczyna się przy wcieleniu, pełniej ukazuje się w Jej macierzyństwie, lecz dopiero pod krzyżem Maryja staje się w pełnym sensie Matką Jezusa. Tu dopełni się Jej świadome, wolne i osobowe przyjęcie łaski macierzyństwa. Łaska Maryi i Jej macierzyństwo są natomiast pracharyzmatem - darem Ducha Świętego¹¹.

Macierzyństwo Maryi jest posługą, pochodzi od Ducha; jest ono charyzmatem udzielonym dla dobra powszechnego i skierowanym do całego Kościoła w historii zbawienia¹².

Maryja jest pierwszą, która tworzy wraz z innymi osobami pierwszą wspólnotę, dlatego nazwana jest pierwszą pracharyzmatyczką. Każdy człowiek w różnym stopniu obdarzony jest charyzmatami. Natomiast łaska macierzyństwa Maryi jest w tym sensie charyzmatem, że nie została Jej dana ze względu na Jej własne zbawienie, lecz ze względu na zbawienie całego świata. Wszelkie obdarowania Maryi są więc charyzmatyczne i są prawzorem charyzmatów wszystkich innych chrześcijan. Maryja, która otrzymała pełnię charyzmatów, podzielała z apostołami ich służbę apostołską, a tym samym włączała się apostołsko w ich dzieło¹³.

Ponieważ Maryja jest szczególnym członkiem Kościoła, R. Laurentin ukazuje Ją jako pierwszą spośród wszystkich znajdujących się pod wpływem Ducha Świętego. Ona jest więc także prototypem chrześcijan ochrzczonych w Duchu Świętym. A przecież już pierwsza wspólnota chrześcijańska została przedstawiona jako charyzmatyczna¹⁴.

Maryja jest prototypem nie tylko charyzmatu w ogólności, lecz także daru modlitwy w językach, którą znamionuje „ruch Pięćdziesiątnicy”. Ona we wspólnocie modlitewnej jest bowiem ukazana na pierwszym planie, a nawet imiennie określona razem z Jedenastoma¹⁵. Natomiast ruch odnowy pentekostalnej odnajduje Maryję jako

¹¹ Por. H. MÜHLEN, *Der Aufbruch einer neuen Verehrung Marias. Der Heilige Geist und Maria; Zur Struktur der charismatischen Grunderfahrung*, „Catholica” 29(1975) 156.

¹² Por. TENŽE, *Una mystica persona...*, § 11. 105. 2.

¹³ Por. TENŽE, *Der Aufbruch einer neuen Verehrung Marias...*, 157 n.

¹⁴ Por. R. LAURENTIN, *Pentecôtisme chez les catholiques. Risques et avenir*, Paris 1974, 245 n.

¹⁵ Por. TAMŽE, 246.

typ pneumatologiczny i charyzmatyczny, jako prorokinię i mówiącą językami¹⁶.

Dotychczasowa mariologia przypisywała Maryi dar języków, lecz nie przywiązywała do niego specjalnej wagi, bo Kościół nie doceniał w pełni charyzmatów. Przyczyną niedowartościowania charyzmatów była z kolei obawa, aby hierarchia charyzmatów nie przewyższyła hierarchii władzy. Dowartościowanie charyzmatów nastąpiło dopiero po Soborze Watykańskim II, który przywrócił należny im szacunek i dowartościował ich działanie na rzecz Kościoła. W ten też sposób ukażało się w nowym świetle miejsce Maryi także w tym aspekcie¹⁷.

Ściśle rzecz ujmując, rola Maryi pozostaje zawsze w szczególnej relacji do Ducha Świętego, który jest Źródłem wspólnoty - można by dodać - charyzmatycznej, a tym samym Jej rola pozostaje w relacji do Kościoła. Jest Ona wszczepiona w Kościół, a więc tkwi w Kościele jako prototyp tegoż Kościoła. Jest też obecna w liturgii, w dziejach i życiu Kościoła oraz we wspólnocie świętych, ale ta Jej obecność zawsze aktualizuje się w Duchu Świętym¹⁸.

V. Branick SM, wydawca zbiorowego dzieła poświęconego obecności Maryi i Ducha Świętego w Kościele¹⁹, stwierdza, że do niedawna imię Maryi służyło się raczej rzadko, nawet w katolickich modlitewnych grupach charyzmatycznych. Jednak nie możemy się temu dziwić, gdyż charyzmatyczne wspólnoty modlitewne biorą swój początek od Zielonoświątkowców, którzy koncentrują się na Duchu Świętym, a do Maryi odnoszą się z rezerwą.

Skoro się spostrzeże więzi, jakie w historii zbawienia jednoczą Maryję z Synem, z Duchem Świętym i z Kościołem, to przekonanie, iż odnowa w Duchu Świętym wiąże się z odkryciem osoby i żywej obecności Matki Bożej, stanie się czymś zgoła oczywistym²⁰.

3. Maryja z apostołami i Ludem Bożym w rodzącym się Kościele

Maryja jest wzorem życia skoncentrowanego na Bogu, a więc życia prawdziwie charyzmatycznego. Fakt trwania apostołów wraz

¹⁶ Por. TAMŻE, 250.

¹⁷ Por. TENŻE, *Les charismes de Marie. Écriture, Tradition et Sitz im Leben*, „Ephemerides Mariologicae” 28(1978) 310.

¹⁸ Por. TENŻE, *Le problème de la médiation de Marie dans son développement historique et son incidence aujourd'hui*, w: *Il ruolo di Maria nell'oggi della Chiesa e del mondo (Simposio Mariologico, Roma - ottobre 1978)*, Roma 1979, 24 nn.

¹⁹ *Mary, the Spirit and Church*, New York 1980.

²⁰ Por. A.M. DE MONLEON, *L'Esprit Saint et Marie à la lumière du Renouveau charismatique*, „Cahiers Marials” 20(1975) 217 n.

z niewiastami i Maryją na modlitwie w Wieczerniku (Dz 1, 14) był w teologii zaniedbywany, jak na to wskazuje choćby Bibliografia Maryjna G. M. Besuttiego, obejmująca lata 1948-1972²¹. Dopiero Sobór Watykański II zajął się tą kwestią i ustalił podobieństwo oraz łączność istniejącą między zstąpieniem Ducha Świętego na Maryję w zwiastowaniu (Łk 1, 35) i na Maryję wraz z apostołami w Wieczerniku²². Tymczasem, zdaniem autora, *Dzieje Apostolskie* (1-2) nawiązują wprost do wydarzeń wcześniejszych, a zwłaszcza do stwierdzenia, że *Maryja zachowywała wszystkie te sprawy i rozważała je w swoim sercu* (Łk 2, 19)²³.

Maryja była obecna w pierwszej „apostolskiej Wspólnocie” zgromadzonej w Wieczerniku, gdzie oczekiwała wraz z apostołami na Ducha Świętego. Stwierdzenie to jest natomiast bardzo istotne w odniesieniu do tej wspólnoty oraz do miejsca, jakie zajmuje w niej Maryja²⁴. Jest to bowiem wspólnota złożona z mężczyzn i kobiet, spośród których Łukasz w szczególny sposób zatrzymuje się na jednej tylko Niewieście, którą wymienia jako „Matkę Jezusa”. Ona zajmuje tu prototypowe miejsce, gdyż należy i do grupy uczniów Jezusa, i do niewiast, którym Łukasz przyznaje w Ewangelii tak dużą rolę. Maryja nie stanowi nawet centrum tej Wspólnoty, ale jest obecna wśród apostołów - oficjalnych świadków zmartwychwstania, którzy zostali najpierw wymienieni dlatego, że Ona, jako członek wspólnoty, jest tu skromna, ale i wzorcowa²⁵.

Maryja jest najpełniejszym członkiem wspólnoty utworzonej przez Ducha Świętego. Ta pierwsza wspólnota rodzi się bowiem w uroczystość Zielonych Świąt, to jest w czasie przypomnienia Przymierza na Górze Synaj. To nowe Przymierze w Duchu Świętym zostało przyobiecane przez Chrystusa, zgodnie z *Dziejami Apostolskimi* (1, 5), gdzie św. Łukasz umieszcza Maryję wśród obdarzonych tą początkową i fundamentalną łaską²⁶.

Maryja została wówczas „ochrzczona w Duchu Świętym”. W taki sposób św. Łukasz nazywa i charakteryzuje łaskę Zielonych

²¹ *Bibliografia Mariana* 1948-1949, Roma 1950; *Bibliografia Mariana* 1950-1951, Roma 1952; *Bibliografia Mariana* 1952-1957, Roma 1959; *Bibliografia Mariana* 1958-1966, Roma 1968; *Bibliografia Mariana* 1967-1972, Roma 1974. R. Laurentin nie wspomina ze zrozumiałych względów o następnej Bibliografii Maryjnej G.M. Besuttiego za lata 1973-1977, Roma 1980.

²² Por. R. LAURENTIN, *Mary: Model: of the Charismatic as Seen in Acts 1-2, Luke 1-2, and John*, w: *Mary the Spirit and the Church*, New York 1980, 29 n.

²³ Por. TAMŻE, 30.

²⁴ Por. TAMŻE, 30 n; J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991, 231-273.

²⁵ Por. R. LAURENTIN, *Mary: Model...*, 31 n.

²⁶ Por. TAMŻE, 32.

Świąt - zgodnie ze wzmiankowanymi właśnie słowami Jezusa (Dz 1, 5): *Jan chrzcil wodą, ale wy wkrótce zostaniecie ochrzczeni Duchem Świętym* (por. Mt 3, 11; Łk 3, 15; J 1, 33; Dz 1, 8; 2, 33)²⁷. Po wnikliwej analizie rzeczywistości chrztu w Duchu Świętym możemy zauważyć, że Maryja, która już wcześniej została napełniona tymże Duchem w zwiastowaniu, otrzymała w dniu Zielonych Świąt nową pełnię, co pozwala podkreślić w Niej nową relację do Ducha Świętego, niezbędną dla misji Kościoła, którego prototypem jest właśnie Maryja. Ona staje się nie tylko jego członkiem, ale i duchowym kierownikiem²⁸.

4. Maryja członkiem Kościoła

Maryja jest jedynym w swoim rodzaju, pierwszym członkiem Kościoła²⁹, można by dodać: najdoskonalszym członkiem wspólnoty założonej przez Chrystusa i oficjalnie erygowanej w dniu Pięćdziesiątnicy. Konstytucja dogmatyczna o Kościele wyraźnie nazywa Ją członkiem Kościoła³⁰; Jej zaś funkcja wskazuje na to, że Ona w specjalny sposób służy Duchowi Chrystusa. Współdziałanie Maryi we wcieleniu z Logosem jest bezpośrednim Jej współdziałaniem z Duchem Świętym; także funkcja Maryi w dziele odkupienia polega na Jej współpracy z Duchem Świętym³¹.

Współpraca Maryi jako członka Kościoła i jej owocność dla Kościoła są podporządkowane Duchowi Świętemu³². To podporządkowanie Maryi wynika z otrzymania pełni Ducha Świętego. To dzięki Jego namaszczeniu mogła Ona dokonać wiele dla Kościoła, co też faktycznie uczyniła, ale jedynie mocą Ducha Świętego. Dzięki Niemu wyraziła zgodę na wcielenie oraz współpracowała z Chrystusem u stóp krzyża³³. Ostatecznie więc współpraca Maryi w dziele zbawczym jest ze swej istoty „współpracą we współpracy” Ducha Świętego, całkowicie zależną od Niego³⁴. I dlatego funkcję Maryi w eko-

²⁷ Por. TAMŻE, 32n.

²⁸ Por. TAMŻE, 33n.

²⁹ Por. TENŻE, *Maria als Urbild und Vorbild der Kirche*, w: *Mysterium Salutis*, t. IV/2, Einsiedeln 1973, 316-336.

³⁰ LG 53.

³¹ Por. H. MÜHLEN, *Neuorientierung und Krise...*, 26; TENŻE, *Neue Perspektiven der Mariologie*, w: *Maria im Gespräch*, red. E. PRAUSE, Leipzig 1977, 111; to samo, w: *Die Autorität der Freiheit. Gegenwart des Konzils und Zukunft der Kirche im ökumenischen Disput*, red. J.Ch. HAMPE, München 1967, t. 1, 486-498.

³² Por. TENŻE, *Una mystica persona...*, wyd. 1, § 8. 98. 1.

³³ Por. TAMŻE, § 8. 98. 2.

³⁴ Por. TAMŻE, wyd. 2, § 11. 97.

nomii zbawienia, która realizuje się w Kościele, należy ukazywać w ścisłej relacji z funkcją Ducha Chrystusowego.

Rola i misja Kościoła są ściśle związane z czcią oddawaną Maryji: przez Maryję można znaleźć się w Kościele, a przez Kościół - odnaleźć Maryję. W tym zaś rodzeniu duchowym poprzez łaskę Ducha Świętego Kościół znajduje w Maryi nie tylko swój obraz i wzór, ale także jest z Nią najściślej zespolony. Maryja, ukształtowana przez Ducha Świętego, który w Niej mieszka, wyprasza dla Kościoła łaski, tak jak to uczyniła przed Pięćdziesiątnicą w Wieczerniku³⁵.

5. Maryja typem, członkiem i narzędziem Ducha Świętego w Kościele

Na podstawie danych biblijnych określa się Maryję jako typ Kościoła, który posiada zdolność przyjmowania Ducha Świętego, Tego, którego zadaniem i rolą jest kształtowanie Chrystusa w Ludzie Bożym. Gdy porównamy relacje z dwóch pierwszych rozdziałów *Dziejów Apostolskich* i z Ewangelii Łukasza, w których jest mowa o narodzeniu Chrystusa i o narodzinach Kościoła, zwiastowanie jawi się tu jako prototyp Pięćdziesiątnicy, albowiem Pięćdziesiątnicą dla Maryi jest zstąpienie na Nią Ducha Świętego: *Duch Święty zstąpi na Ciebie* (Łk 1, 35), *Duch Święty zstąpi na was* (Dz 1, 8). Maryja może być tym samym uznana za prototyp Kościoła w relacji do zstępującego Ducha Świętego³⁶.

Maryja jest typem Kościoła, a także typem każdej duszy chrześcijańskiej ze względu na wiarę i miłość³⁷.

Kościół i Maryja mają wspólne odniesienie do Ducha Świętego. Duch Święty przygotowuje sakramenty w Kościele i w nich działa, dając im moc i skuteczność, tworzy Chrystusa mistycznego, podobnie jak ukształtował człowieczeństwo Chrystusa w łonie Maryi³⁸.

Maryja i Kościół odpowiadają ponadto wiarą na orędzie, na „słowa” Ducha Świętego, który jest więzią jednoczącą wspólnotę. Przez sakramenty i wiarę Duch Święty jednoczy Kościół z Chrystusem³⁹. Duch Święty występuje w Kościele jako Osoba w wielu osobach ludzkich.

³⁵ Por. A.M. DE MONLEON, *L'Ésprit Saint et Marie...*, 224nn. Autor powołuje się tu na LG 59.

³⁶ Por. R. LAURENTIN, *Pentecôtisme chez les catholiques...*, 244n.

³⁷ Por. TENZE, *Les charismes de Marie...*, 309.

³⁸ Por. G. PHILIPS, *Le Saint-Ésprit et Marie dans l'Église: Vatican II et prospective du problème*, „Études Mariales” 25(1968) 33n.

³⁹ G. Philips ma tu na uwadze dzieło H. Mühlhena: *Una mystica persona* (wyd. 1 i wyd. 2).

Należy też zauważyć, że nie wszyscy mają w Kościele tę samą rolę do spełnienia. Jedyną osobą, która w sposób niepowtarzalny, jak nikt inny, uobecnia sobą Ducha Świętego, jest Maryja. Ona jako pierwsza przyjęła działanie Ducha Świętego i przyjęła Go osobiście na mieszkanie, a On zamieszkał w Niej na zawsze. Maryja nie jest więc tylko jakimś człowiekiem bardziej świętym od pozostałych ludzi, ale jest święta w inny sposób. Jest tak święta, jak świętym jest zespolenie człowieka z Bogiem jednym w Trzech Osobach. Ujmując to w relacjach osobowych, można powiedzieć, że Słowo Wcielone nie będzie nigdy kochało Matki ziemskiej tak, jak kocha innych ludzi, ale zgoła inaczej. I dalej, mówiąc tym samym językiem personalistycznym, powinniśmy stwierdzić, że obecność Ducha Świętego w świątyni nowego Ludu Bożego, a także w Jego Członku elitarnym, jakim jest Maryja, dokonuje się zawsze na sposób świadectwa. Duch Święty nie pozostaje bezczynny. Przebywa, żeby uświęcić i promieniować, by objawiać chwałę Chrystusa, a czyni to przez Kościół i poprzez Maryję, poprzez najbardziej uświęconych, z tym, że w każdym czyni to w sposób dostosowany do jego natury⁴⁰. Nie widać więc żadnej przeszkody, ażeby zarówno Kościołowi, jak i Maryi przypisać tytuł „narzędzia” Ducha Świętego.

Wstęp do *Lumen gentium* mówi o Kościele jako o znaku i narzędziu zjednoczenia z Bogiem i między ludźmi. Można też mówić o Kościele jako o narzędziu i znaku Ducha Świętego i można by ten tytuł odnieść do Maryi, gdyż chodzi wciąż o Ducha Świętego jako o Świadka, o Jego świadectwo, a termin „świadectwo” posiada swoją głęboką wymowę i godność. Prawdziwym świadkiem jest ten, kto się angażuje wobec Boga całkowicie - całym swoim jestestwem. Jeżeli przemocą zmusi się świadka do milczenia, pozostaje on mimo wszystko znakiem tej rzeczywistości, którą prześladowca chce unicestwić; nie pozostaje znakiem śmierci, ale innego życia. Tę myśl akcentuje mocno Sobór Watykański II. U Mateusza (1, 22) czytamy słowa Izajasza: *Pan sam da wam znak; Dziewica pocznie* (Mt 1, 23). Jest to prorocstwo maryjne, odpowiadające wizji apokaliptycznej. Wizja ta zdaje się ukazywać postać Maryi i Kościoła: *wielki znak się ukazał na niebie: Niewiasta obleczona w słońce* (Ap 12, 1-2). W tym sensie można by do Maryi zastosować proponowany przez Bouyera tytuł „eschatologicznej Ikony Kościoła”. Maryja jest tą Ikoną dzięki Duchowi Świętemu. Ikona - to nie tylko odzwierciedlenie, ale to żywa obecność, to obecność samego Boga, która się objawia przez działanie Ducha Świętego. Maryja jest najpierw Ikoną Kościoła ziem-

⁴⁰ Por. G. PHILIPS, *Le Saint-Ésprit et Marie dans l'Église...*, 35.

skiego, znajdującego się wciąż pod działaniem Ducha Świętego; ale jest też wzorem Kościoła chwalebного⁴¹.

Skoro zaś Maryja jest figurą Kościoła⁴², Jezus powierzył Ją uczniowi umiłowanemu. Nie można zatem mówić odtąd o Kościele nie uwzględniając Maryi jako obrazu, archetypu i pierwszego urzeczywistnienia Kościoła. W Maryi wypełnia się przejście ze starego Izraela w Lud Nowy, albowiem w momencie, gdy Jezus „wydał Ducha”, ukazał się Kościół w swojej funkcji macierzyńskiej i w swej tożsamości⁴³.

Rola Maryi polega tu na tym, że przyjmując od Ducha Świętego „serce nowe”, zapowiadane w Starym Testamencie, stała się pierwszą spadkobierczynią Nowego Przymierza i zajmuje poniekąd miejsce Ludu Bożego w jego całości. Jest archetypem nowego Izraela, to znaczy Kościoła⁴⁴.

Maryja nie jest ponad Kościołem, ale w Kościele. Sama bowiem też musiała być odkupiona. Współpraca Maryi w odkupieniu jest po prostu przyjęciem, pod wpływem Ducha Świętego, łaski Bożej w Chrystusie. Kościół, którego Maryja jest archetypem, będzie współpracował w dziele zbawienia w podobny sposób, jak to czyniła Maryja⁴⁵.

Doskonale urzeczywistnienie w Maryi, w momencie zwiastowania, prorocत्व dotyczących daru „serca nowego” zobowiązuje nas do wyznania wraz z *Credo* świętości Kościoła, którego Maryja jest figurą. Świętość tę rozumiemy w sensie rzeczywistym. Cokolwiek byłoby nieczystego w członkach Kościoła, będących jeszcze grzesznikami, nie jest Kościołem. Tak więc miejsce Maryi w eklezjologii pobudza nas do poważnego traktowania pośredniczenia Kościoła oraz Jego świętości⁴⁶.

6. Rola Maryi w Kościele jako sakramencie zbawienia

Na podstawie adhortacji Pawła VI *Marialis cultus* oraz konstytucji soborowej *Lumen gentium* można dostrzec całkowitą zależność

⁴¹ Por. TAMŻE, 36 n.

⁴² C. BUTLER OSB, *Maryja, figura Kościoła*, w: *Nowy obraz Kościoła po Soborze Watykańskim II*, red. B. LAMBERT OP, Warszawa 1968, 130-136; JAN PAWEŁ II, *Maryja figurą i wzorem Kościoła* (6 VIII 1997 r.), „Jasna Góra” 18(2000) nr 11, 2-3.

⁴³ Por. F. RAMOS, *El Espiritu Santo y Marie en los Escritos Joánicos*, „Ephemerides Mariologicae” 28(1978) 183nn.

⁴⁴ Por. H. CHAVANNES, *La Vierge Marie et le don du coeur nouveau*, „Bulletin de la Société Française d'Études Mariales” 27(1970) 93.

⁴⁵ Por. TAMŻE.

⁴⁶ Por. TAMŻE.

Maryi od Chrystusa i od Ducha Świętego. Maryja i Kościół mają zadanie pozytywne w historii zbawienia, ale tylko i wyłącznie w całkowitej i stałej zależności od Chrystusa i Ducha Świętego.

Od Chrystusa przez Ducha Świętego prowadzi droga, na której Maryja i Kościół są wszczepione w dzieło zbawienia⁴⁷. Maryja jest, w odniesieniu do Chrystusa, równocześnie Matką i Oblubienicą. Również jest uważana za Oblubienicę Ducha Świętego. Maryja może więc być ujmowana jako Typ, Wzorzec, Figura, Obraz, Ikona w relacji do Kościoła, ale zawsze w Chrystusie i w ciągłym odniesieniu do Niego oraz do Ducha Świętego⁴⁸.

Funkcja Ducha Świętego jest niezastąpiona w życiu Kościoła, jak była niezastąpiona w życiu Maryi. Nie da się bowiem pojąć Kościoła ani „Theotokos” bez odniesienia do Ducha Świętego oraz do Jego działania w Kościele i w Maryi. Tak samo miejsce Maryi w Kościele byłoby niezrozumiałe, gdyby nie odwoływano się wciąż do Ducha Świętego, a więc gdyby nie uwzględniało się pneumatologicznego wymiaru Kościoła⁴⁹.

Maryja jest „Theotokos”, Matką Boga, a to dlatego i tylko dlatego, że poczęła z Ducha Świętego. Natomiast w dniu Pięćdziesiątnicy wyprasza Ona razem z apostołami, uczniami i niewiastami zstąpienie Ducha Świętego na Kościół. Maryja jest więc także Matką członków Ciała Mistycznego, zespolonego z Głową - Chrystusem, ale tylko dlatego, że istnieje Duch Zmartwychwstałego i Uwielbionego, który jednoczy członki z Głową i wszystkie je ożywia. Duch jest Darem osobowym i to Darem Chrystusa Zmartwychwstałego. Wraz z tym Darem i w Darze człowiek wierzący otrzymuje wszelkie łaski i potrzebne mu charyzmaty. Pierwszym spośród tych darów jest wiara, która leży u podstaw życia i działalności Kościoła oraz chrzest jako wcielenie w Chrystusa i w Kościół, będący zapoczątkowaniem *communio sanctorum*⁵⁰.

Maryja zaś jest Matką pełną miłości, przewidującą i troszczącą się o swe dzieci duchowe, z tym że Jej opieka jest równocześnie działaniem Ducha Świętego, który został przez Chrystusa przekazany Kościołowi jako drugi Pocieszyciel, ażeby ludzie nie zostali sierotami. Działanie Maryi w Kościele jest więc równocześnie działaniem Ducha Świętego. Maryja, Królowa Apostołów, jest wzorem wszelkiego apostołstwa. Troszczy się po macierzyńsku o apostołów

⁴⁷ Por. G. VODOPIVEC, *Le dimensioni di Maria all'interno della Chiesa sacramento di salvezza*, w: *Sviluppi teologici postconciliari...*, 57 n.

⁴⁸ Por. TAMZE, 65 n.

⁴⁹ Por. TAMZE, 69.

⁵⁰ Por. TAMZE.

posyłanych na posługę kościelną. Troszczy się również o świeckich zaangażowanych w dzieło apostołstwa. Jednak to apostołstwo byłoby czcze i puste bez daru Ducha Świętego, który jest jego duszą, siłą i istotną mocą żywotną⁵¹.

Omawiając przywileje Maryi, zbawcze znaczenie Kościoła oraz Jej wybitne miejsce w Kościele, jest rzeczą właściwą ukazać też wyjątkowe działanie Ducha Świętego w Ludzie Bożym. W każdym twierdzeniu dotyczącym zbawczej obecności Maryi w Kościele, powinno być widoczne prawdziwe jądro pneumatologiczne. Maryja jest bowiem przykładem dla wierzących, a także wzorem, obrazem i nadzieją Kościoła. Maryja staje się jakby żywą „mocą” Ducha Świętego i nadzieją dla pielgrzymującego Ludu Bożego. Doskonale zespolenie eschatologiczne Kościoła z jego Boskim Oblubieńcem - Chrystusem jest wciąż natchnione przez Ducha Świętego. Wpływ macierzyński Kościoła czy też Maryi i zbawcze działanie Ducha Świętego nie mogą być pojmowane jako paralelne. Duch Święty działa w Maryi, ale działa też w Kościele i poprzez Kościół w świecie. Duch Święty ożywia Maryję i Kościół, przekazując swą macierzyńskość - Kościołowi i Maryi⁵².

7. Modlitwa Maryi w Kościele i za Kościół

Maryja modli się w Kościele i za Kościół, dlatego możemy Ją postrzegać jako osobę głębokiej modlitwy, opierając się na tekstach Ewangelii według św. Łukasza i *Dziejach Apostolskich*⁵³. Ta modlitwa widoczna w trzech fazach życia Maryi ma ukazać Ją jako Tę, która głosi obietnice Boga, dane Jego ludowi, wypowiadając modlitwę uwielbienia *Magnificat* (Łk 1, 46-55), następnie jako Tę, która modli się, rozważając wydarzenia zbawienia (Łk 2, 19; 2, 51), i wreszcie jako Tę, która modli się we wspólnocie i za wspólnotę (Dz 1, 14)⁵⁴.

Symbolem tej modlitwy jest Jej obecność i modlitwa w Wieczerniku przed zesłaniem Ducha Świętego. Od momentu, gdy Chrystus wstąpił do nieba, Kościół żyje i działa poprzez Ducha Świętego. Rola zaś Maryi wcale się nie zmieniła. Ona modli się nadal o to, ażeby Kościół przyjmował Ducha i był przez Niego oświecony, natchniony i działał skutecznie. Całe życie wiary realizuje się dzięki działa-

⁵¹ Por. TAMŻE.

⁵² Por. TAMŻE, 70.

⁵³ B. BUBY, *Mary and Prayer, w: Mary, the Spirit and the Church...*, 92-96.

⁵⁴ Por. TAMŻE, 92 n.

niu Ducha Świętego. Maryja natomiast jest zawsze Tą, która pomaga ludziom modlić się i sprawia, że na ich wargach pojawiają się modlitwy prawdziwie chrześcijańskie. Maryja przypomina też wiernym konieczność modlitwy. Stara się zresztą wciąż o to, by ludzkość, ożywiona Duchem Świętym, wsłuchiwała się w Słowo Boże i wzrastała wewnątrznie, wielbiąc Boga w Duchu Świętym⁵⁵.

Historia ludzka jest ciągiem wierności i niewierności wobec działania Ducha Świętego. Maryja natomiast odznaczała się całkowitą wiernością Duchowi Świętemu. Ona zapoczątkowała ów pochód eschatologiczny Kościoła, który - kierowany przez Ducha Świętego - zdąża na spotkanie ze swoim Oblubieńcem - Jezusem Chrystusem. Kościół otrzymał posłannictwo od samego Chrystusa, ale jest to posłannictwo Ducha Świętego. Gdy Duch Święty ocenił Maryję, Ona otrzymała misję. Kościół będzie też owocnie pełnił swoją misję ewangeliczną i na nowo otworzy się na działanie Ducha Świętego w miarę, jak będzie kroczył za Maryją, która pełniła już misję Kościoła. W każdym członku Kościoła obecne jest to posłannictwo i konsekwentnie dochodzi w nim do głosu specjalna relacja do Maryi - typu i Matki Kościoła. Wierność Maryi misji Ducha Świętego była bowiem nie tylko częścią Jej udziału w zbawczym posłannictwie Jezusa, ale także jest uosobioną antycypacją wierności Kościoła temuż Duchowi Świętemu⁵⁶. Nic więc dziwnego, że pierwotna wspólnota chrześcijańska, wsłuchując się w słowo Boże, żyła na wskroś pobożnością maryjną. Była to pobożność bardzo wyraźna, aktualna i fundamentalna, a przejawiała się w żywym oddziaływaniu Ducha Świętego i Maryi na Kościół⁵⁷.

Wierność Maryi Duchowi Świętemu jest wiernością wyrażoną w słuchaniu Słowa Bożego, w dialogu i modlitwie. Ta wierność, wyrażająca się Jej najpełniejszym dziewictwem i najpełniejszym macierzyństwem - jest właśnie typem Kościoła⁵⁸. Jest więc rzeczą w pełni zrozumiałą, że Kościół podziwia w Maryi swój typ i Matkę oraz zaleca swym członkom uczyć się od Niej wierności Duchowi Świętemu.

Maryja uczy ludzi przede wszystkim słuchania słowa Bożego - właśnie w Duchu Świętym. Ona jest wzorem umiejętności słuchania tego słowa i oczekiwania na jego pełnię, a to oczekiwanie otwiera człowieka na działanie Ducha, przygotowujące serce wierzącego na

⁵⁵ J. MOUROUX, *La rôle de la Vierge dans l'Église apostolique d'aujourd'hui*, „Bulletin de la Société Française d'Études Mariales” 26(1969) 67-73.

⁵⁶ Por. J. ESQUERDA-BIFET, *Espiritualidad mariana como fidelidad a la misión del Espíritu Santo*, „Estudios Marianos” 41(1977) 48n.

⁵⁷ Por. TAMŻE, 50.

⁵⁸ Por. TAMŻE, 51.

przyjęcie słowa. Nienasycony głód słowa Bożego stanowi natomiast jedną z oznak daru Ducha Świętego⁵⁹.

Człowiek przeżywa gorące pragnienie słowa Bożego, a ten głód sprawia w nim sam Duch Święty, który pomaga mu poznać prawdziwego Ducha Jezusa. Jezus jest Wcielonym Słowem Bożym, Słowem, które stało się Ciałem. Tak więc, jak Duch Święty i Maryja byli potrzebni, by Słowo Boże stało się Ciałem w Maryi, tak też Duch Święty i Maryja są konieczni do zrozumienia i ucieleśnienia tego słowa Bożego, które zostało nam przekazane jedynie na kartach Biblii⁶⁰.

Ks. dr Stanisław Gręś

Gościkowo 3
PL - 66-200 Świebodzin 1

Maria e la Chiesa. La prospettiva pneumatologica

(Riassunto)

La Sacra Scrittura non menziona al ruolo e funzione di Maria nella Chiesa né al suo rapporto con lo Spirito Santo. Da questo fatto risulta poi la sfiducia dei protestanti circa questo argomento. Secondo il Magistero della Chiesa cattolica Maria è la prima carismatica - ha ottenuto per prima i doni dello Spirito. Anche la sua maternità è un dono dello Spirito Santo.

Maria è prototipo della Chiesa ed è presente nella sua vita. È modello della vita concentrata su Dio, carismatica. È il membro più completo della comunità creata dallo Spirito. È il primo e il più perfetto membro della Chiesa, anche il suo tipo e strumento di azione dello Spirito in essa. Maria prega continuamente affinché la Chiesa accolga lo Spirito e sia illuminata da Esso, e che agisca efficacemente. La fedeltà di Maria nei confronti dello Spirito Santo è una fedeltà che si esprime nell'ascolto della Parola di Dio, nel dialogo e nella preghiera.

---

⁵⁹ Por. G.T. MONTAGUE, *Na skrzydłach wiatru. Poznawanie dróg Ducha Świętego*, Warszawa 1980, 55.

⁶⁰ Por. TENŽE, *The word of God, the Spirit, and Mary*, w: *Mary, the Spirit and the Church...*, 65n; TENŽE, *Na skrzydłach wiatru...*, 55-68.